

---

# Herziening van de activiteitenclassificaties in 2007

Op weg naar een modern instrumentarium om de ICT-activiteiten op bedrijfsniveau te meten

---

*De belangrijkste classificaties<sup>1</sup> die gebruikt worden om bedrijven naar hun activiteiten in te delen zijn verouderd en worden tegen 2007 gereviseerd. In dit artikel wordt de werkwijze van de revisie duidelijk gemaakt. Illustratief wordt ingegaan op de discussie rond de plaats van de 'new economy' en de ICT-sector in de (herziening van) classificaties.*

## Het internationale stelsel van activiteitenclassificaties

---

Om de activiteiten van bedrijven statistisch te beschrijven bestaat er een stelsel van activiteitenclassificaties die de activiteiten van bedrijven, instellingen en overheid beschrijven en die internationaal gelinkt zijn. Op wereldniveau is de 'International Standard Industrial Classification of all economic activities' (ISIC) de standaard. Deze kent vier cijfers en wordt onderhouden door het UNSD, het statistisch bureau van de UN. De ISIC is voor statistisch gebruik niet voorgeschreven, maar kan gebruikt worden als een uitgangspunt bij het ontwikkelen van andere activiteitenclassificaties waarvoor men onderlinge harmonisatie van belang vindt.

Zo heeft de EU besloten de eerste twee cijfers van de ISIC over te nemen en daarna verder te detailleren op drie- en vier-cijferig niveau. De hiervan afgeleide Europese indeling is de 'Statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de EU' (NACE).

De volgende stap is die naar de nationale indelingen van de verschillende EU-lidstaten en andere

landen die de NACE gebruiken. De meeste landen specificeren hun indelingen voor nationaal gebruik door toevoeging van een vijfde cijfer, zoals bijvoorbeeld ook de Belgische NACE-BEL.

Ook de Japanse en Australisch/Nieuw-Zeelandse classificaties zijn gelinkt aan de ISIC. Een belangrijke uitzondering vormt de indeling die de VS, Canada en Mexico gebruiken. Deze Noord-Amerikaanse 'NAICS' is onafhankelijk van de ISIC opgesteld.

Op verschillende internationale niveaus zijn vele werkgroepen, task forces, technical subgroups bezig om al deze classificaties te onderhouden.

In dit artikel zal verder vooral ingegaan worden op de herziening van de ISIC en NACE in 2007.

## Op naar de herziening 2007

---

### De institutionele beschrijving en haar beperkingen

Al deze classificaties (ook NAICS) stammen uit het begin van de jaren negentig. Toen werden de oude indelingen herzien die in het begin van de jaren zeventig in gebruik werden genomen. De voorbereiding voor een herziening neemt veel tijd in beslag, zodat gesteld kan worden dat de ideeën die ten grondslag liggen aan de huidige versie in de jaren tachtig werden ontwikkeld. Sindsdien is er wel het

een en ander veranderd, al moet dat ook weer niet overdreven worden. Veel industrieën hebben nog dezelfde activiteiten, al wordt er bijvoorbeeld nu meer gebruik gemaakt van ICT.

Bij de samenstelling van een activiteitenclassificatie wordt er namelijk vooral gebruik gemaakt van het output-criterium. Welke goederen of diensten worden er geleverd? Daarbij maakt het meestal niet uit op welke wijze die goederen of diensten worden geproduceerd, bijvoorbeeld handmatig of via industriële robots. Ook maakt het gebruik van bijvoorbeeld ICT veelal geen verschil in codering.

Daarnaast worden de activiteitenclassificaties vooral gebruikt voor het bepalen van de hoofdactiviteit, dat is de naar derden toe gerichte activiteit die de meeste toegevoegde waarde genereert. Volgens deze activiteit worden de bedrijven beschreven in statistieken, bijvoorbeeld de bouwnijverheid, chemische industrie, kleinhandel enzovoort. Ondersteunende activiteiten (hulpactiviteiten) zoals administratie, vervoer en computerservice en secundaire activiteiten voor derden worden niet beschreven in de code. Met andere woorden: de omzet, het aantal werkzame personen enzovoort worden geteld bij de hoofdactiviteit. Dit is vooral van belang voor de zogenaamde institutionele statistieken zoals bijvoorbeeld statistieken over winst, verlies en productie van bedrijven.

Conclusie is dat alleen ontwikkelingen die invloed hebben op de indeling van bedrijven naar hun hoofdactiviteit tot een herziening van een activiteitenclassificatie kunnen leiden. Zo moeten dus veel verschijnselen die met new economy en ICT te maken hebben op een gedetailleerder niveau worden beschreven dan in de beschrijving van de hoofdactiviteiten van bedrijven. Hierbij kan gedacht worden aan een ingang via beroep, product, maar ook het gebruik van internet binnen bedrijven kan een manier zijn om new economy en ICT te beschrijven.

## De criteria waaraan wijzigingen moeten voldoen

Voorstellen voor wijziging in ISIC en NACE worden beoordeeld aan de hand van drie hoofdcriteria. In willekeurige volgorde zijn het *relevantie*, *continuïteit* en *vergelijkbaarheid*.

Zulke criteria zijn belangrijk daar iedere verandering kosten met zich meebrengt. Deze kosten komen voort uit:

- het binnenbrengen van de informatie die nodig is om de nieuwe classificatie te vullen met bedrijven;
- de nodige aanpassingen van statistieken, bijvoorbeeld op het gebied van steekproeftrekking;
- het moeilijker kunnen vergelijken van statistieken over verschillende jaren.

De kosten zijn er niet alleen voor de statistische bureaus, maar ook voor de vele bedrijven en instellingen die de classificaties voor statistische, maar ook voor administratieve doeleinden gebruiken. Het is dus van belang zich bij het honoreren van voorstellen bewust te zijn van de achterliggende motieven en deze af te zetten tegen de drie genoemde hoofdcriteria.

## Relevantie

Een verandering in bijvoorbeeld de NACE/ISIC kan gebaseerd zijn op actuele ontwikkelingen in de maatschappij of op vernieuwde inzichten of veranderde meningen. Het spreekt vanzelf dat de voorstellen van enige relevantie moeten zijn en geen hobbyïsme mogen vertonen. Zo heeft de Europese delegatie bij de UN-vergaderingen kunnen voorkomen dat de pas in 1993 in het leven geroepen afzonderlijke klasse voor de autobranche, die de handel in auto's en reparatie daarvan omvat, nu opnieuw zou verdwijnen. Er is immers wat deze activiteiten betreft niet genoeg in de economie gewijzigd om een dergelijke ommezwaai te verantwoorden en het betreft een verandering op een hoog aggregatieniveau met veel invloed op statistieken. Het voorstel was alleen gebaseerd op gewijzigde inzichten en werd niet relevant genoeg geacht wanneer het afgewogen werd tegen de kosten voor aanpassing van statistieken en tegen de geloofwaardigheid van de classificatiebouwers.

Een ander aspect van het criterium relevantie is dat wensen voor onderverdeling die gebaseerd zijn op criteria waar al een classificatie voor bestaat niet door de keuring komen, bijvoorbeeld de omvang van bedrijven of de locatie.

Ten slotte zijn voorstellen tot detaillering die verder gaan dan diegene die op het niveau van bedrijven kunnen worden gerealiseerd, ook niet geschikt. We gaan immers uit van het beschrijven van bedrijven. Bij interesse in detailleringen kan vaak gebruik gemaakt worden van productenclassificaties waarin goederen en diensten worden ingedeeld. Aan de hand hiervan kan bijvoorbeeld de omzet per product van een bedrijf in beeld worden gebracht.

### *Continuïteit*

Bij het onderhoud van classificaties speelt steeds de afweging tussen actualiteit en continuïteit. Classificaties zijn standaarden waarop vele statistieken en administraties zijn gebaseerd, dus veranderingen doen pijn. Anderzijds zou het vreemd aandoen als activiteiten als 'lantaarnaanstekers' en 'vervoer per trekschuit' nog steeds zouden zijn opgenomen. Er moet plaats gemaakt worden voor nieuwe activiteiten of combinaties van activiteiten.

Hierbij is de vraag van belang in hoeverre de nieuwe versie opgebouwd kan worden uit hele klassen van de oude versie. Om wat vooruit te lopen: de nieuw voorgestelde klasse voor de informatie- en communicatiesector bestaat bijna geheel uit bestaande klassen.

Duurdere wijzigingen zijn die waarbij een deel uit het laagste aggregaat van een classificatie wordt gehaald. Dan moet er nieuwe nog niet aanwezige informatie binnengehaald worden en zijn de breuken tussen de statistische informatie voor en na de herziening moeilijker te lijmen.

### *Vergelijkbaarheid*

Zoals in de eerste paragraaf is uitgelegd zijn de internationale activiteitenclassificaties redelijk vergelijkbaar. De NAICS van Noord-Amerika vormt daar echter een niet onbelangrijke uitzondering op. Zowel Noord-Amerika als de UN voerden aanvankelijk dan ook de vergelijkbaarheid hoog in het vaandel. Bij nadere bestudering van de verschillen tussen de classificaties bleken deze echter zo groot, dat het item vergelijkbaarheid daarmee qua prioriteit onderaan de lijst kwam. Het is nu zo geformuleerd

leerd dat NAICS enerzijds en NACE/ISIC anderzijds bij wijzigingen er rekening mee houden niet verder van elkaar af te wijken. Ook zien de systemen elkaar wederzijds als bron van inspiratie. Zo is de nieuwe informatie- en communicatiesector in ISIC en NACE-voorstellen voor een groot deel gebaseerd op die van de NAICS waar deze al in was opgenomen.

## **De creatie van een informatie- en communicatiesector**

---

De roep om een duidelijker plaats van ICT-activiteiten in activiteitenclassificaties klinkt al heel lang. De revisie biedt de gelegenheid eindelijk met de tijd mee te gaan. Tijdens de voorbereiding van het voorstel bleek echter dat het moeilijk is om de activiteiten die onder ICT geschaard kunnen worden exact af te bakenen. De definities die voor ICT gebruikt worden zijn vaak ruim en vaag en bieden weinig houvast. Zo definieert de NAICS haar 'Information and cultural industries' als "establishments primarily engaged in creating and disseminating (except by wholesale and retail sale) information and cultural products...". Hier zou met enige goede wil ook de educatie toe gerekend kunnen worden ("disseminating"), maar ook allerlei onderzoeksinstellingen, ingenieursbureaus, enzovoort ("creating information"). Zo ruim wil niemand de informatiesector zien. Na veel discussie kwam de volgende inhoud voor ISIC en NACE boven tafel:

#### **Uitgeverijen**

- Uitgeverijen van boeken, tijdschriften en dergelijke
- Uitgeverijen van software

#### **Activiteiten op het gebied van film en geluidsopname**

- Activiteiten op het gebied van film en video
- Activiteiten op het gebied van geluidsopname

#### **Radio en televisie en dergelijke**

- Radio en televisie
- Kabel- en andere betaaltelevisie

#### **Telecommunicatie**

- Telecommunicatie via de kabel
- Draadloze telecommunicatie
- Distributie van kabel- en andere betaaltelevisie

- Overige activiteiten op het gebied van telecom-  
communicatie

Informatietechnologie, internet providers, web search portals en overige diensten op het gebied van informatie

- Diensten op het gebied van informatietechnologie
- Internet providers, web search portals en data processing, hosting en aanverwante activiteiten
- Overige diensten op het gebied van informatie (waaronder bibliotheken en archieven, nieuwsagentschappen)

De vijf genoemde klassen krijgen een 2-cijferige code. De onderverdeling wordt weergegeven op 3-cijferig niveau.

De meeste discussie vond plaats over de afgrenzing met cultuur. Bepaalde delen worden uit de huidige klassen voor cultuur gehaald, zoals de film, geluidsopname, bibliotheken en archieven. Met name deze laatste staan onder vuur, omdat deze geen technologische inslag hoeven te hebben. Een tegenargument is dat het uitgeven van bijvoorbeeld boeken ook een prominente plaats inneemt in de nieuwe informatiesector.

## **Verder tijdspad**

---

De ISIC- en NACE-revisie bevinden zich nu in een consultatiefase.

Een gedetailleerd ISIC-voorstel is in mei 2004 aan alle statistische bureaus en een aantal internationale organisaties voorgelegd. Op het ISIC-voorstel kan tot eind november gereageerd worden. Daarna wordt er een inventarisatie van alle voorstellen en commentaren gemaakt die in februari 2005 zullen worden besproken. Het is dan de bedoeling dat er een definitieve versie verschijnt in oktober 2005.

De Eurostat-werkgroep die zich bezig houdt met de revisie van de NACE heeft op basis van het ISIC-voorstel een voorstel voor de NACE gemaakt. Dit houdt dus een verdere verfijning in van de klassen van de ISIC. De lidstaten en andere NACE-gebruikers en -deskundigen wordt om commentaar gevraagd in de periode mei 2004 tot en met augustus 2004. Doel van deze NACE-consultatie is tweërlei. Ten eerste hebben de directeuren van de Europese lidstaten opdracht gegeven zoveel mogelijk met een Europese reactie te komen op de ISIC-voorstellen. Om dit te bereiken is er in september een plenaire vergadering van de NACE/CPA-groep gepland. Een tweede doelstelling is de meningen te inventariseren over de voorstellen tot detailleringen die de NACE heeft ten opzichte van de ISIC.

In februari 2005 zullen de voorstellen voor ISIC op UN-niveau besproken worden door een zogenaamde technische subgroep (TSG). Hier komen voorstellen voor een nieuwe ISIC uit voort voor de zogenaamde Expert groep (waar de TSG een subgroep van is). Al met al is de planning dat er in oktober een nieuwe ISIC ligt. Ook de NACE moet dan definitief zijn, gevolgd door de nationale indelingen. Het zal dan nog kort dag zijn om de registers en statistieken per 1-1-2007 volgens de nieuwe classificaties de economie te laten beschrijven.

*Hans van Hooff*  
*Centraal Bureau voor de Statistiek*  
*Nederland*

### **Noot**

1. ISIC, NACE. Zie ook andere artikels in eerder verschenen edities van Over.Werk of het verslagboek van de Arbeidsmarktonderzoekersdag 2002.